

דעת זקנים

עלון שבועי להגדלת ורוממות התורה ולומדיה, והחדרת השקפה טהורה ואמתית לכל אחד מישראל

גיליון מס': 352 פרשת: ויגש שבת קודש י"א טבת תשפ"א (26 בדצמבר 2020 למנינים)

בנשיאות מורנו הרב חיים רבי שליט"א

ר"ת	כניסה	יציאה	תל-אביב
17:56	16:23	17:23	
18:01	16:07*	17:22	ירושלים
17:54	16:10	17:21	חיפה
17:58	16:25	17:25	באר שבע

*לנוהגים 40 דק' 16:47

"לכה דודי לקראת כלה, פני שבת נקבלה"

המשא המרכזי

מורנו הרב חיים רבי שליט"א

דרכי נועם של אמונה

במעשים שלא יהיה כעין גאווה, ולזול וכיוצא בזה. וראינו עד כמה גדולי ישראל נזהרו ודקדקו בעניינים אלו, ונהגו בדרכי נועם של אמונה. ובספר הנפלא 'זקניך ויאמרו לך' (דף קע) מובא בשם המגיד הגר"ש שבדרון זיע"א שאמר על הגאון מהר"י אברמסקי זיע"א שהיה מדקדק במצוות ומהדר בהידורים של מצוה, אולם, כשהיה שם ענין של בין אדם לחבירו, ויתר על כל מיני הידורים שנהג, ובלבד שלא להכשל ולא לצער אחרים, ע"ש. ומאידך, מסופר על רבינו הגרי"ז מבריסק זיע"א שהיה נזהר להפריש תמיד בבית תרומות ומעשרות גם כשזה בהשגחה המהודרת ביותר, כי מה שניתן לעשות בעצמך בבית ואין נזק וצער לאחרים כלל ועיקר, תעשה ותצליח.

מה למדנו מחג החנוכה?

ומכאן לסיום ימי החנוכה, ששם המכבים נלחמו עם היוונים בחירוף נפש, למרות שהיו מעטים וחלשים, ואילו בנס פורים הם רק התפללו ולא נלחמו. והסיבה לכך היא, מפני שבפורים המן הרשע ביקש להשמיד ולהרוג וכו' רק את הגוף, וזה הרי בידי ה' יתברך, ולכן מרדכי היהודי ישב עם התלמידים ועסק בתורה בדיני הקרבת העומר ודיני קמיצה (עין מגילה טז), אבל בחנוכה יצאו היוונים נגד התורה וזה תפקיד של ישראל וחובתם לשמור על התורה, ולכן המכבים מבני חשמונאי מסרו נפשם למות, והיו מעטים וחלשים, וניצחו אותם, והעיקר מסירות נפש.

ובזה מובן גם מה שאמרנו בנוסח ההודאה בעל הניסים "ואחר כך באו בניך לדביר ביתך", מהו הלשון ואחר כך? ומה הדגש בכך? אלא ללמדנו, שלאחר המלחמה הרי היו היהודים מעטים, ובטח הם היו חלשים ותשושים מאוד, ומטבע הדברים היו צריכים ללכת קודם לנוח בבתים. אבל הם לא עשו כך, אלא מיד אחר כך, אחרי הניצחון לא הלכו לבתים, אלא באו קודם לבית המקדש, ופינו, וטיהרו, והדליקו נרות. כלומר עשו קודם מסילות של כבוד שמיום ואחר כך הלכו לבתים. וזה הנהגה לדורות להתאמץ תמיד ולעשות מסירות נפש של ממש. בכל לבבך ובכל נפשך, כלומר, לעשות כבוד לה' יתברך מכל הלב ממש, בדרכי נועם של אמונה, וכל נתיבותיה שלום. שבת שלום.

שבברכת אמת ויציב, יסודם זה אמונה בה' יתברך, וכך זכה יוסף הצדיק להרגיש באופן מעשי ממש דרכי נועם של אמונה, לאחים היקרים שבטי יה, וכדלהלן.

בעל אמונה הוא בעל אהבת ישראל

יוסף מתגלה לאחיו בלבד, כדי שלא לפגוע בהם ולא לביישם. כמו שאומר הפסוק (מ"ב, טו) "וְיֹצִיאוּ כָל אִישׁ מֵעֲלֵי וְלֹא עֲמַד אִישׁ אֹתוֹ בְּהַתְּדוּעַ יוֹסֵף אֶל אָחִיו" ופירשו הרמב"ן ואור החיים, שלא רצה לזלזל באחיו ולפרסם שמכרו אחיהם. וכל זה למרות שהיה בסכנה של ממש שמא היו פוגעים בו לרעה מכה הבושה והקושי כשרואים את טעותם, וכמו שמבואר במדרש רבה (פסוק א' אות יד), וזה דרכי נועם של אמונה.

יוסף אומר לאחיו (מ"ב, כז) "אַל תִּרְגְּזוּ בְּדַרְךְ וּפְרַשׁ רִשְׁי, שְׂבִיקֶם מֵהֶם שְׂלֵא יִרְיבוּ בְּדַרְךְ וְלֹא יִתּוּכְחוּ זֶה עִם זֶה עַל מִכִּירְתּוֹ. בַּעֲבִרִית קְלָה: לִשְׂכּוּחַ אֵת הָעֵבֶר וּלְפִתּוּחַ דָּף חֹדֶשׁ. וְהוֹסִיף בַּעַל הַטּוֹרִים אֶל תִּרְגִּיזוֹ בְּדַרְךְ, שְׂלֵא לְהַצִּיק בְּדַרְכֵי וּבִשְׂבִילֵי לְתוֹשְׁבֵי מִצְרַיִם כַּאֲשֶׁר חוֹזְרִים לְאַבְיָהֶם לְבָשָׂר לוֹ עַל יוֹסֵף, גַּם לִכְךָ מִתְּבוֹנֵן יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שְׂלֵא לְצַעַר הַתּוֹשְׁבִים. דְּרָכֵי נְוֵעַם שֶׁל אֲמוּנָה.

עוד אומר הפסוק (מ"ב, כ"ח) "וְאַתְּ הָעַם הָעֵבֶר אַתּוֹ לְעָרִים מְקַצָּה גְבוּל מִצְרַיִם וְעַד קְצָהוּ" ופרש רש"י: להודיע שבו של יוסף שנתכוין להסיר חרפה מעל אחיו שלא יהיו קורין אותם גולים (תולין ט). כלומר, יוסף הצדיק מלך מצרים הפך את כל המדינה מקצה לקצה, רק בכדי לשמור על כבוד אחיו היקרים. דרכי נועם של אמונה.

בשמים מקפידים מאד בבין אדם לחבירו

וצריך להבין דברי חז"ל הקדושים (בבב"ב ט"ג) מפני מה מת יוסף קודם לאחיו? מפני שהנהיג עצמו ברכנות! ויש להבין, הרי מלך חייב להטיל אימה של מלך, ושאלו נענש על שלא נהג כן (עין יומא כ"ב) ומפורש בגמרא (כתובות ק"ג) נהוג נשיאותך ברמה, ע"ש. ומדוע אם כן נענש יוסף? ורש"י לא פירש שם כלום. והמהרש"א נדחק בזה, ע"ש. אולם המפרשים בעין יעקב ביארו, שבצנעה היה צריך לכבדם יותר, וגם מפני שלא הזמינם לאחר פטירת יעקב, שהרי ראובן גדול ממנו וכן יהודה זה מלכות, וכיצד ישב בראש, ע"ש. ובזוה"ק (מקץ 97 ט) מבואר שהיה כעין גאווה על אחיו. ומכאן רואים כמה עומק הדין הוא נורא ואיום, ועד כמה יש לדקדק

בפרשת השבוע, אנחנו לומדים על הפגישה של יוסף עם אחיו, ועל הגילוי של יוסף כשאומר להם "אָנִי יוֹסֵף!"

ובתוך כל הדיבורים יש משפט אחד חזק מאד. הרי יוסף זוכר טוב מאוד את החלומות וההתנהגות של אחיו כלפיו, זוכר שמכרו אותו לבור עם נחשים ועקרבם, זוכר שמכרו אותו לישמעאלים, כלומר, לערבים וכמבואר בתרגום, והוא מתחנן ומבקש על נפשו ולא מרחמים עליו, וכשזרקו אותו לבור הפשיטו כל בגדיו יחד עם כתונת הפסים (כמבואר בלוח"ה הקדוש ט"ז) ובשנאה גדולה השליכו אותו לבור כאשר גופו ערום. ועם כל זה כתוב בפסוק בפרשה משפט מרעיד לבבות! יוסף הצדיק אומר לאחיו (מ"ב, י"ב) "וְהִנֵּה עֵינַיִךְם רְאוּת וְעֵינַי אָחִי בְנִימִין כִּי פִי הַמְדַבֵּר אֵלֵיכֶם" ופרש רש"י: "השוה את כולם יחד, לומר, שכשם שאין לי שנאה על בנימין אחי, שהרי לא היה במכירתו, כך אין בלבי שנאה עליכם (מגילה טו). והפסוק הזה צועק עד השמים, כיצד זכה יוסף להגיע למדרגה גבוהה כזאת?"

ומסתבר, שאם היה מעט מן המעט קפידא בליבו של יוסף על אחיו, אז פסוק זה לא היה כתוב בתורה. כי התורה אמת, והפסוק אמת! ואם זה כתוב אז הכוונה שיוסף הצדיק באמת אוהב את כל אחיו שווה בשווה. ואדרבא בגלל שהיה מלך, היה מקום גדול ליצר הרע להסית ולקלקל ולהעדיף את בנימין על שאר אחיו, והפסוק מעיד שכולם שווים בעיניו, זהירות עצומה של יוסף הצדיק על בן אדם לחבירו. וחובה עלינו ללמוד כיצד מגיעים למעלה עצומה כזאת?

שורה אחרונה - הכל משמים!

אלא, זה הכח של בעל אמונה, כאשר מאמינים ומבינים ויודעים ומרגישים באמת באופן מעשי "הכל בידי שמים" (בבב"ב ל"ג) כלומר הכל!!! פשוטו כמשמעו, בין מה שנעשה על ידי בני אדם ובין מה שנעשה על ידי בעלי חיים, בין יהודי בין גוי. נכון שהאדם הוא בעל בחירה והוא בחר לעשות לי רע, אבל שורה אחרונה, כל נזק שפוגע באדם בכל אופן שהוא, וכן כל ריוח והצלחה שמגיע לאדם, הכל מהשמים בלבד!

בעל אמונה כזה זוכה לדרכי נועם, נעים לשבת אתו, נעים להתחבר אליו, ממש כל ט"ו וי"ן שבאמת ויציב תפור עליו ומתחבר אליו, כמו שאמר דוד המלך ע"ה על יהונתן (שמואל ב פ"ד ט"ז) "נעמתי לי מאד" כלומר, נעים לשבת אתך. כל חמשה עשר שבחים

כיצד מזהים אדם שמילה שלו זו מילה?

להתענג על ה'

הרב אליהו רבי ראש הכולל

האחריות לעמוד אחרי המילה שלך, היא הקובעת את ערכה של המילה, וככל שתעמוד בה יותר, שוויה יהיה גדול יותר.

את המשקל של המילה, ואת שוויה של התחייבות שניתן לעמוד בה מול התחייבות אחרת שלא ניתן לעמוד בה אנו רואים בפרשיותינו. בפרשת מקץ, כאשר יעקב מסרב לשלוח עם בניו את בנימין, ניגש אליו ראובן ואומר את המשפט הבא: "אֵת שְׁנֵי בְנֵי תָמִית אִם לֹא אָבִיָּאנוּ אֵלֶיךָ" (בבלשית מב, לו). ותגובתו של יעקב כאילו אינה ממין הטענה: "וַיֹּאמֶר, לֹא יָרַד בְּנֵי עִמְכֶם, כִּי אֲחִיו מֵת וְהוּא לְבָדוּ נִשְׁאָר, וְקָאָהוּ אֶסּוֹן בְּדָרְךָ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ בָהּ, וְהוֹרְדְתֶם אֶת שִׁבְתֵי בְיָגוֹן שְׂאוּלָה" (שם, טז). כביכול לא שמע יעקב את דברי בנו בכורו ראובן.

לעומתו, כאשר ניגש אלי ויהודה ואומר: "אֲנֹכִי אֶעֱרְבֶנּוּ מִיַּד תִּבְקָשׁנוּ, אִם לֹא הִבִּיאֲתוּ אֵלֶיךָ וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחִטָּאתִי לָךְ כָּל הַיָּמִים" (שם, טז). מיד אומר יעקב את משפט ההשלמה הבא: "אִם כֵּן אֶפּוֹא זֹאת עֲשׂוּ, קַחוּ מִזְמַרְתְּ אֶרְצָךְ בְּכָלֵכֶם, וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ מִנְּחָה, מֵעַט צָרִי וּמֵעַט דְּבַשׁ נִכְאֹת וְלֹט בְּטָנִים וְשִׁקְדִים" (שם, טז).

ואכן זהו הציון אותו מקבלים ראובן ושמעון מהתנא באבות דרבי נתן (פלי"ז ד"ה ט"ז): "שואל כעניין זה יהודה, ושואל שלא כעניין זה ראובן".

משום שכאשר ראובן מציע להרוג את שני בניו במידה ולא יצליח להחזיר את בנימין אחיו בריא ושלם, ברור לכולם שהוא לא מתכוון לכך באמת. מה שמותר את יעקב ללא תגובה לדבריו "אין משיבין אותו על דברי הבטלה" (אמרי"ג נ"ב פ"ג ד"ה ו' וט"ז).

לעומתו יהודה שלא מציע עונש מוות או ייסורים שלא ניתן לעמוד בהם, אלא "בסך הכל" עונש "רוחני מצפוני" כואב, "וְחִטָּאתִי לָךְ כָּל הַיָּמִים", נענה מיד בחיוב.

ואכן בפרשתנו, ממלא יהודה את תפקידו נאמנה, ופורע את התחייבותו במלואה. וכאשר נראה שהעניינים יוצאים מכללך שליטה, ובנימין נשלח לעבדות במצרים הרחוקה, מיד: "וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה". (שם, מז, יח). וכלשון המדרש (בבלשית רבה פלי"ג ס"ו) "הגשה למלחמה". ומוסיף המדרש (שם ס"ו) "מסר עצמו על בנימין, אמר שמא ימחל הקדוש ברוך הוא על אותו עוון שהטעיתי את אבא ואמרתי לו אני מביאו לך".

הרמב"ן (בבלשית מב, לו) מביא את הסיבה השניה הגורמת שלא להסתמך על מילה ללא משקל: "ועוד, כי ראובן כבר פשע באביו ולא יבטח בו".

למדך, ששתי משימות חיים הופכות מילה ל"בעלת משקל", הראשונה: התחייבות הגיונית שניתן לעמוד בה, והשניה: עמידה בהתחייבויות קודמות.

זה נכון גם לנו כבעלי המילה החפצים ביקרה ובכבוד משקלה, וגם במשקל אותו נעניק למילתו של האחר. לעולם, ובכל שלב, נזכור את העומד בפנינו, נשקלל את יכולותיו ואת היסטוריית עמידתו בדבריו, ורק לאחר מכן נקבל החלטה בדבר ההסתמכות על מילתו החדשה.

יצר הנמהרות, הנובע מהעצלות, משדל אותנו לסמוך שוב ושוב על מילתו של אותו חסר אחריות, ולהעניק לו "קרדיט" נוסף. אולם בדרכו של יעקב אבינו - יש להיזהר ולא להעניק "זכות" למי שחשבונו אצלנו ביתרת "חובה", אלא אם כן המדובר הוא במשהו מזערי שנוכל לעמוד בו גם אם לא תתמלא אותה התחייבות.

שלושה הסימנים שלנו כעם: "רחמנים, ביישנים וגומלי חסדים" (יבמות ע"ט ע"ב), עלולים להיות שלוש סיבות לנפילה נוספת וכואבת בפני "דמעות התנין" של ה"קורס" הבא. אולם תורתנו הקדושה מלמדת אותנו שוב ושוב, שלא "ליפול" על ידי "שלטון הרגש", אלא לנווט גם אותו על שלל מעלותיו ב"שלטון השכל" בלבד.

בהצלחה רבה באחת ממשימות החיים המשמעותיות,

וברוכים תהיו!

שלום וברכה מורי ורבותי!

ישנם אנשים שעל התחייבות שלהם, גם אם נאמרה בטלפון, מוכנים כולם להשקיע אפילו מיליונים. וישנם כאלה שגם אם יבקשו הלוואה של מאתיים שקלים ליומיים, תעדיף להעניק להם חמישים במתנה במקום הלוואה שלא תוחזר...

מה נותן למילה של האדם את המשקל הנכון, מה גורם לאנשים להתייחס למילה של אדם אחד כאל שווה ערך ולמילה של אחר כאילו שלא נאמרה?

במבט שטחי, שוויה של מילה נאמד לפי שוויו הכלכלי של בעליה. אולם אם נפשפש בתאי הזיכרון שלנו, נגלה שישנם בעלי הון שלא נסכים לסמוך על מילה שלהם גם לא בסכומים קטנים, ולעומתם אחרים ש"אינם גומרים את החודש" יקבלו אצלנו כבוד ויקר על כל מילה שתצא מפיהם עד כדי השקעה כלכלית גם אם היא גדולה ממדיהם האישיים.

אז כך, אם ביקש ממש אדם הלוואה של מאה שקלים ליומיים, ולא החזירם גם כעבור שנתיים, הרי שאתה יודע שמילה שלו לא תהיה שווה בשום מקרה מאה שקלים. לעומתו, האחר שביקש ממך חמש מאות שקלים לחודשיים והחזיר אותם ביום המיועד בדיוק, הראה לך עד כמה מילה שלו שווה לפחות חמש מאות שקלים.

באותה מידה מוכר שהציע לך מוצר באלף שקלים והבטיח שאם לא ישיבע את רצונך "כספך יוחזר ללא דין ודברים", ואכן עמד בכך, העלה את יוקרתה של המילה שלו לסך של אלף שקלים חדשים. בעוד שאם יתכחש להתחייבותו, או שיתרץ עשרות תירוצים שיסבירו עד כמה אין הוא מחוייב במקרה ספציפי זה לעמוד בהתחייבותו, הרי שהוזיל את מילתו בו ברגע אל מתחת לרף האלף.

בהיותי בחור ישיבה, שלח ראש הישיבה את המזכיר לקרוא לחדרו לכמה מזקני הבחורים שהובילו מהלך שלא היה לרוחו. הבחורים נעלו את עצמם בחדר, ולא הגיבו לקריאותיו הרמות של המזכיר.

צעיר הייתי, וניסיתי לפשר. ביררתי עם הבחורים מאחורי הדלת את הסיבה לסירובם, והם אמרו שהצורה בה פונה אליהם המזכיר משפילה ולכן הם אינם מוכנים להיענות לה. שאלתי אותם אם ברגע ש"אצליח" להוציא את המזכיר מהתמונה, יאבו לגשת לחדרו של ראש הישיבה? והם ענו בחיוב. מיד נגשתי לראש הישיבה, בקשתי ממנו "לצרכי פשרה" להוריד את המזכיר מהדרישה ומהטונים, ו"תוך רבע שעה" הבחורים פה.

המזכיר הוריד טונים ונוכחות עד "אפס", ואני נגשתי בשמחה לחדר הנעול להזכיר לבחורים הצפונים בו על התחייבותם. אולם הם מלאו את פיהם מים, לא התייחסו ולא אבו לצאת מהחדר.

נגשתי במבט מושפל לראש הישיבה, ואמרתי לו שלא הצלחתי לעמוד במשימה אותה נטלתי על עצמי, ושאני מיצר ומתנצל על כך, ושלהבא ככל הנראה זה לא יקרה...

ואז שמעתי ממרן ראש הישיבה הגאון הגדול הרב שאול גבאי שליט"א ראש ישיבת "אמרי דעת", את התובנה הבאה: "נכון שהיתה לך כוונה טובה, ונכון שבשעת מעשה היית בטוח שלאחר סילוקו של המזכיר מהפרשייה תוכל להביא את הבחורים לחדרי. אולם אחריות אמתית אינה נשברת לעולם. ולא משום שהעומד אחריה חזק יותר מכולם, אלא משום שהאחראי האמתי לא נוטל על עצמו אחריות שאין ודאות של מאה אחוז שיוכל לעמוד בה".

כלומר, הסביר לי ראש הישיבה הדגול, האשמה אותה מגלגל אני לפתחך אינה מדוע לא עמדת בהתחייבות, אלא מדוע נטלת על עצמך התחייבות כזו שיש סיכוי ולא הקלוש ביותר שלא תוכל לעמוד בה.

"נער היית גם זקנתי"... ורושמו של אותו מעמד מול עיני בכל פעם שאני נוטל אחריות או עומד בה. היה זה מסוג הרגעים שניתן להצביע עליהם לאורך ימים ושנים ולומר: "ברגעים הללו משהו נבנה בי לעד".

ההגדרה של "שמחת מריעות"

שאלה: כתוב בהלכה שאדם האבל על אמו עליו להמנע מסעודת מרעים, האם הרב יכול להסביר מה הכוונה בזה? לדוגמא, מה הדין להתארח אצל הבן או הבת כשאוכלים כולם ביחד? וכן מה הדין ללכת לבית קפה ביחד עם המשפחה הקרובה (אשתו וילדיו הנשואים ונכדיו ונכדותיו)?

התייעצתי עם שני תלמידי חכמים, אחד אמר לי שכל סעודה נחשבת סעודת מרעים. והשני אמר לי שהכוונה רק לסעודות גדולות של שמחה עם חברים וכו', שאסור.

תשובה: המקור לדין זה הוא בשלחן ערוך יורה דעה (סי' שס"ב), שאסור לאבל על אביו ואמו להיות בשמחת מריעות כל השנה. ובש"ך (סק"ח) כותב, שעושים ריעים זה עם זה, שאוכלים ושותים זה עם זה היום, וחוזרים ואוכלים זה עם זה למחר, ע"ש.

ונראה שהכוונה בזה היא על סתם סעודה שאוכלים יחד כמה חברים, ואסרו כן כדי שלא יטרחו בסעודה כל אחד לעצמו, והריוח בזה שזה כעין מסעדה, והיינו שכל יום חבר מסוים טורח לסעודה. וכך כולם ביחד חוסכים זמן, וגם נפגשים ומדברים. וזה כעין שמחה שעושים ריעים זה עם זה, ואין צורך בכך, ולכן אסור.

אבל סעודה שאוכלים אצל הבן, הבת וההורים, וכן כשהולכים למסעדה כל בני המשפחה, אין בזה בעיה, ויש בזה חיזוק וגיבוש למשפחה, ומותר.

ולפי זה, גם אם מזמינים את האבלים לסעודה כדי לחזקם ולשמוע מהם, מה קרה, וכיצד הם מסתדרים, ועל אחת כמה וכמה כשיש שם דברי תורה וחיזוק, שמותר ללכת גם אם זה כעין סעודה של בשר צלי ומאכלים משובחים (ובשלחן ערוך ע"ל הא"ש), משום שזה כעין חיזוק. ואדרבא, יש כאן מצוה של אהבת ישראל.

וכמובן שהוא הדין בסתם פועל שהוא בתוך שנה לפטירת אביו או אמו, ואוכל במסעדה או עם המשפחה כשרוצים ללכת בראש חודש למקום מסוים ולסעוד שם, שאין בעיה של אבלות בתוך שנה.

ולכן, מה שאמרו הרבנים הנ"ל שליט"א שבכל סעודה, או בסעודות גדולות של שמחה, הרי זו סעודת מריעים, כוונתם כשאין בזה חיזוק לאבלים, אלא סתם ליהנות באכילה עם חברים נוספים, ולכן אסור לאבלים בתוך שנה, אולם כאשר יש בזה חיזוק וסיוע ומעשה חסד, אין בזה בעיה.

וראיה ממרן רבנו הגדול זיע"א (חזו"ע אבולת ח"ב עמ' רנב), שהתיר לתת משלוח מנות באבלות תוך שנה, וכן בפורים עצמו, לנוקקים וכיצא בזה או לחכם שיש בזה כבוד התורה, ע"ש. וכן בנידון דידן.

וזה הכלל, מה שמחזק את האבלים לגוף, לנפש ולאמונה, הרי זה מצוין.

לכתחלה תחת הברז רק את האצבעות, ושלום על ישראל.

החזר הוצאות שבת רק על הוצאות שבת

שאלה: מי שקונה בכמות גדולה לכבוד שבת קודש מאכלים ומשקים ומיני מתיקה משובחים ביותר ונשאר הרבה לימי השבוע, האם גם בזה יש הבטחת חז"ל הקדושים שמקבל בחזרה כל הוצאות שבת ויום טוב? **תשובה:** צריך שיהיה ניכר שעושה כן לכבוד שבת קודש ובזה מקיים מצוות עונג שבת מדאורייתא (עיין חזו"ע שבת 97 א), וכאשר בשבת קודש שמח ומתענג מכל מיני מאכלים ומשקים, אז באמת מקבל הכל בחזרה. ואם באמת מספיק לו רק חמישים אחוז מהקניות, אז יש כאן גילוי שרק זה מיוחד לשבת קודש, ויקבל ברכה מהשמים אך ורק על חמישים אחוז. והתוספת שייך לימות השבוע וזה כלול בתקציב השנתי המגיע לו.

אבל אם בשבת מקצץ ולא מענג את השבת אלא מעט ומשאיר הכל כדי להנות במשך השבוע, אז מסתברא שזה לא תקציב של שבת, אלא תקציב שנתי מראש השנה עד ראש השנה, ולכן לא יקבל שכר על כך, כי לא עשה ולא כלום. ולשון חז"ל הקדושים (שבת קי"ח), כל המקיים שלוש סעודות בשבת, וכן כל המענג את השבת, וכן, בגמרא (שבת קי"ט), על יוסף מוקיר שבת שקונה מאכלים משובחים לשבת. והיו שזכו לעושר גדול מאד מאד במה שהיו מכבדין את השבת.

ומכאן ראייה שזה דין בשבת קודש, ולא להתענג מהמאכלים בימות החול, ואז ניכר שזה כבוד השבת. וכידוע, אין לקרוא לסעודות שבת "ארוחת ערב" או "ארוחת צהריים", אלא "סעודת שבת קודש".

וכידוע, אין להתלהב מהאוכל ואין לומר "אני אוהב מאכל פלוני". אוכל לא אוהבים, אוכל אוכלים. אוהבים את ה' יתברך, אוהבים כל יהודי, אוהבים דפי גמרא ופרקי משנה. ונראה שבשבת קודש האכילה מצוה, בבחינת: "טועמיה חיים זכו". ומצוה לטעום מכל המאכלים בשבת (עיין ברו"ק בראשית מה"ס). ולכן, מותר לאכול ולשבח ולהאזין לסעודות שבת קודש, וזה ממש מצוה.

אמירת "שלום" לגיסות והודות

שאלה: כאשר אדם נכנס לביתו, ופוגש את גיסתו ודודות אשתו, האם חובה לומר להן "שלום"?

תשובה: כשאדם נכנס לבית חובה קדושה לומר "שלום" ולהכנס. וכן לנענע את ראשו כפי הצורך לנמצאים בבית. ומפורש בגמרא (נה"ט), שיש לדפוק בדלת ואחר כך להכנס, ולא יכנס פתאום, ואפילו בביתו. וכן אמרו חז"ל (יומא ז', ד) לימדה תורה דרך ארץ, שלא יאמר אדם דבר לחבירו אלא אם כן קורוהו, ע"ש. ודרך ארץ קדמה לתורה, ע"ש. ואם נמצאות בבית נשים שאין צורך לדבר איתן, אז בודאי שאסור לדבר איתן. ולדבר איתן הרי זה בגדר קלות ראש.

בדיקת תפילין ומזוזות

שאלה: האם זה נכון שאין חובה לבדוק תפילין לעולם?

תשובה: נכון. כתוב בהלכה, מי שקונה תפילין מהודרות, הם תמיד בחזקתן ואין צורך לבודקן (משנ"ב סי' לג סק"ח). ויש הידור מצוה לבודקן מידי פעם, כי מחמת הזיעה והשימוש בתפילין יתכן שהצבע השחור ברצועות נפסק והתפילין פסולות, כי צבע שחור שברצועות התפילין זה הלכה למשה מסיני (משנ"ב סי' לג סק"ט). וכן, ריבוע התפילין שהתקלקל הרי זה פסול (משנ"ב סי' לג ס"ק קס). ועצה טובה שלא להזיע בתפילין ולנקות הזיעה לפני קיפול התפילין, וכן לא להניח במכונת כל היום או בשקית ניילון אטום, אלא לפתוח הרוכסן תמיד.

מזוזה מצוה לבדוק פעמיים בשבע שנים (יו"ד סי' רל"ג). ושמעתי ממורי ורבי ועטרת ראשי הגאון הרב שריה דבליצקי זיע"א, שהסימן לכך שנה מעוברת, שיש פעמיים בשבע שנים. כך שהשנה שנת תשע"ט מעוברת, אז יש מצוה לבדוק את כל המזוזות שבבית. והמהר"ן בודקים תפילין ומזוזות כל שנה ושנה בחודש אלול. וזה מנהג חסידות, וראוי ונכון לעשות כן (מנן זיע"א ביהו"ד ח"א סי' מט).

לבוש מכובד בתפילה

שאלה: התפללתי ערבית של שבת עם כיסוי ניילון על הכובע (כיסוי המגן מפני מי הגשמים), והעירו לי שזה לא כבוד להתפלל כך. האם זה נכון? **תשובה:** נכון, זה לא כבוד להתפלל עם כיסוי ניילון על הכובע בבית הכנסת. וכן, מעיל ניילון שלובשים מעל המעיל של החורף, כי זה מראה שהתפילה עראי. אלא יש להוריד הניילון וכן הכיסוי מעל פני המעיל. ורצוי גם את המעיל, אם אין קור חזק, כי כבוד שמים הוא כאשר מתפלל עם בגדים מכובדים. וראיה לכך מההלכה שאסור להתפלל עם בתי ידיים, כלומר כפפות, כי זה לא כבוד בית הכנסת ולא כבוד לעמוד כך לפני ה' יתברך (עיין משנ"ב סי' נ"א סק"ב).

כמובן שברחוב, ברשות הרבים, מותר לצאת עם מגן ניילון על הכובע ואין כאן איסור טלטול כלל (וי"א ח"ה סי' ע"ג).

נטילת ידיים ביציאה מבית הכסא

שאלה: בעונת החורף המים קרים ויש לי עור רגיש. האם מותר ליטול ידיים אחרי יציאה מהשירותים רק על קצה האצבעות?

תשובה: מעיקר הדין, גם נטילת ידיים לסעודה שצריך ליטול בכלי ולכוון לנטיה המכשרת לאכילה, מותר עד סוף קצה האצבעות. ולחומרא כולנו נוהגים ליטול ידינו כל היד עד הקנה של זרוע (עיין שו"ע סי' קס"א ומשנ"ב ב"ה"ל ע"ט) ועיין בספר הנהגות שאלה יפה (ח"א סי' ב).

ומכאן לבית הכסא, שאין חובה ליטול בכלי, כידוע (ערו יוסף חי סי' ו"א), ומדת חסידות רוחצים הידיים תחת הברז ג' פעמים בסירוגין (ב"ח חוללות הלכה ז'). וכאשר סובל מבעיות בעור או סתם התקררות וקושי מסוים, יכול לשטוף